

**Wymagania z języka polskiego dla klasy piątej opracowane
do programu języka polskiego „Zamieńmy słowo” WSiP obowiązujące
w roku szkolnym 2024/2025**

SEMESTR I

Ocena dostateczna - wymagania podstawowe:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

Uczeń słucha innych ze zrozumieniem, uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada, wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkudzaniowej wypowiedzi, rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii, formułuje pytania.

CZYTANIE

Uczeń identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w omawianych w klasie tekstach literackich oraz sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia, rozpoznaje dosłowne intencje nadawcy, przytacza informacje z odpowiednich fragmentów przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost, określa temat i główną myśl tekstu, zwłaszcza na poziomie dosłownym, czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, poprawnie akcentuje i artykułuje większość wyrazów, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów, w prostych tekstach oddziela fakty od opinii, wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami, rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu, wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, potrafi wybrać odpowiednie informacje ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika poprawnej polszczyzny, encyklopedii, czasopisma, stron internetowych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

Uczeń nazywa swoje reakcje czytelnicze, nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich: apostrofę, *powtórzenia*, *zdrobnienie*, *uosobienie*, *ożywienie*, *podmiot liryczny*, (*także zbiorowy*), z niewielką pomocą nauczyciela odróżnia autora, adresata i bohatera wiersza, dostrzega funkcję obrazowania poetyckiego w liryce, dostrzega cechy wyróżniające teksty

artystyczne (poetyckie i prozatorskie) i użytkowe, określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: wątek, akcja, fabuła, punkt kulminacyjny, rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego, wskazuje cechy mitu w utworze, rozpoznaje elementy rytmu: wers, zwrotkę, rym, refren, wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, odczytuje je na poziomie dosłownym, zna pojęcia: *gra aktorska*, *reżyser*, przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, opowiada, streszcza przeczytane teksty, odczytuje sens omawianych utworów na poziomie metaforycznym.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

Uczeń świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej, stosując się do reguł grzecznościowych; używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w typowych sytuacjach dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, formułuje pytania otwarte, udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych, wypowiada się w logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą, filmem itp., wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, zdaje relację z wydarzenia, opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni; krótko, ale w sposób uporządkowany opisuje postać, zwierzę, przedmiot itp., recytuje utwory poetyckie, oddając jego ogólny nastrój i sens, stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych, składa życzenia, tworzy krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry, wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym, dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, z reguły stosuje poprawne związki wyrazowe, posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem).

PISANIE

Uczeń stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, najczęściej stosuje podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące używania przecinka (np. przecinek przy wymienianiu) i dwukropka, myślnika w zapisie dialogu; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i najczęściej stosuje podstawowe zasady dotyczące pisowni ó-u, rz-ż, ch-h, pisowni nie z rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, liczebnikami i czasownikami, cząstki -by z czasownikami, potrafi wymieniść najważniejsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych, odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą, zna i stosuje podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego, ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji, przepisu kulinarnego, dziennika, pamiętnika, notatki, zapisuje, uwzględniając większość niezbędnych elementów, krótki list oficjalny, plan ramowy i (z pomocą nauczyciela) szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę (np. w tabeli), układu

opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń, wprowadza podstawowe elementy opisu świata przedstawionego, tworzy na ogół poprawny opis obrazu i plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni, stosuje co najmniej trzy akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie), na ogół zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym, używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych, w zależności od adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych, stara się dostrzegać błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawiać, wyszukuje cytaty i zapisuje je w cudzysłowie.

III. Kształcenie językowe

W typowych sytuacjach uczeń stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wykorzystuje zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonej tekście, tworzy poprawne związki wyrazowe,
- składni – rozpoznaje i konstruuje zdania pojedyncze oraz wypowiedzenia złożone i równoważniki zdań, wskazuje podmiot i orzeczenie, rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika,
- fleksji – rozpoznaje i odmienia typowe rzeczowniki (własne, pospolite), czasowniki, przymiotniki, liczebniki, określa formę gramatyczną czasowników w różnych czasach, trybach, rozpoznaje na typowych przykładach typy liczebników, podaje przykłady zaimków i wyjaśnia ich funkcję, stopniuje przymiotniki i przysłówki, używa przyimków do określenia relacji czasowych i przestrzennych; poprawnie zapisuje czasowniki z częstką *-by*, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), stosuje wykrzykniki i partykuły,
- fonetyki – zna alfabet, wykorzystuje wiedzę na temat rozbieżności między mową a pismem do poprawnego zapisywania wyrazów.

Jeśli uczeń opanuje około połowy tych umiejętności, a większość umiejętności stosuje z pomocą nauczyciela, otrzymuje ocenę dopuszczającą. Jeśli uczeń opanuje mniej niż połowę powyższego materiału i nie potrafi zastosować podstawowej wiedzy nawet z pomocą nauczyciela, otrzymuje ocenę niedostateczną.

Ocena dobra i bardzo dobra – wymagania rozszerzone: Uczeń opanował wszystkie podstawowe umiejętności, a ponadto:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

ŚLUCHANIE

Uczeń przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, samodzielnie i krytycznie wybiera różnorodne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie dostosowanej do potrzeb (np. plan, tabela, schemat, kilkuzdaniowa wypowiedź), rozpoznaje nastroj

i nazywa intencje nadawcy komunikatu, odczytuje i omawia przerośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich, wyraża spójne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu.

CZYTANIE

Uczeń charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich oraz identyfikuje nadawcę i odbiorcę w sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia, wyjaśnia dosłowne i symboliczne intencje nadawcy, przytacza i wyjaśnia informacje w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi na przykład opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą, oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakty od opinii i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przerośnych, dokonuje selekcji materiału na podstawie faktów i opinii zawartych w tekście, szczegółowo omawia temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przerośnym, czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo, zwracając uwagę na przykład na wyrażane emocje i interpunkcję, głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu; ma świadomość konstrukcji wypowiedzi, rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, świadomie posługuje się akapitami w celu oddzielania od siebie poszczególnych zagadnień, płynnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach, wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach oficjalnych, dziennikach i pamiętnikach, odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce, wskazuje i odczytuje przerośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń systematycznie korzysta ze słownika ortograficznego, wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami, świadomie używa słowników wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny w celu wzbogacenia warstwy językowej tekstu.

ALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

Uczeń swobodnie opowiada o swoich reakcjach czytelniczych, nazywa je, uzasadnia; ocenia i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami, odnajduje w utworze poetyckim *apostrofy*, *powtórzenia*, *zdrobnienia*, *uosobienia*, *ożywienia*, *obrazy poetyckie*, objaśnia ich funkcję i znaczenie przerośne, rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, nie utożsamiając ich ze sobą, wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego, adresata i bohatera wiersza do interpretacji utworu, szczegółowo omawia obrazy poetyckie w wierszu i ich funkcję w utworze, szczegółowo omawia cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe, objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim, identyfikuje mit, szczegółowo omawia jego cechy, rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora trzecioosobowego i dostrzega różnice między narracją pierwszo- i trzecioosobową; rozumie funkcję: wersu, zwrotki, rymu, refrenu w ukształtowaniu brzmieniowej warstwy tekstu, wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie

dosłownym i przerośnym, funkcjonalnie używa w swoich wypowiedziach pojęć z zakresu filmu i radia, m.in. *gra aktorska, reżyser, scenariusz, sluchowisko*; charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do różnych wartości, konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami i doświadczeniami innych bohaterów literackich, samodzielnie odczytuje sens utworów na poziomie dosłownym i przerośnym.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

Uczeń uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych, świadomie używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnorodnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego, udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym, świadomie dobiera intonację zdaniową, poprawnie stosuje formy czasownika w różnych trybach, w zależności od kontekstu i adresata wypowiedzi, w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje poprawny język, bogate słownictwo oraz frazeologizmy związane z omawianą tematyką, w sposób przemyślany i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując bogate i właściwe tematowi słownictwo oraz słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć, zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści wygłaszanych z pamięci lub recytowanych utworów, interpretuje przerośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania, swobodnie dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe, świadomie wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi; składa pomysłowe życzenia, tworzy precyzyjną wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry, dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka.

PISANIE

Uczeń bezbłędnie stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, systematycznie stosuje poznane reguły interpunkcyjne, stosuje w swoich pracach dwukropek, myślnik, wielokropek, średnik; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów; płynnie stosuje poznane reguły ortograficzne, zna i stosuje wyjątki od nich, bezbłędnie odróżnia nazwy własne od pospolitych i bezbłędnie stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą, pisze bezbłędnie pod względem kompozycyjnym i treściowym list oficjalny, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę biograficzną, zapisuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy, list oficjalny, plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, kartkę z dziennika i pamiętnika, notatkę biograficzną (w różnych formach), dba o ciekawą formę swojego tekstu i/lub rzetelność zawartych w nim danych, układa szczegółowe/pomysłowe, wyczerpujące, poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, list z perspektywy bohatera, list oficjalny, dziennik i pamiętnik, streszcza przeczytane utwory literackie,

zachowując porządek chronologiczny i uwzględniając hierarchię wydarzeń, świadomie wprowadza dialog do opowiadania jako element rozbudowanej kompozycji, wprowadza inne formy wypowiedzi, np. opisu, charakterystyki bezpośredniej, świadomie stara się różnicować język bohaterów i narratora, w wypowiedziach pisemnych konsekwentnie stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie), zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, dba, aby zapis jego wypowiedzi ułatwiał odbiorcy jej czytanie, tworzy szczegółowy, dobrze skomponowany opis obrazu i plakatu, stosując właściwe danej dziedzinie sztuki nazewnictwo i słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć, uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury, udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym, w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje bogate słownictwo, frazeologizmy związane z omawianą tematyką; jego język jest poprawny, dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, stylistycznym i treściowym, sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie, szczególnie dba o całkowicie wierny zapis cytatu, potrafi płynnie wprowadzić cytat do własnego tekstu.

III. Kształcenie językowe

Uczeń sprawnie stosuje i wykorzystuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie dobiera zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne, przeciwstawne i frazeologizmy, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej
- składni – swobodnie rozpoznaje zdania pojedyncze i zdania złożone, równoważniki zdań, wskazuje podmiot i orzeczenie, tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej,
- fleksji – rozpoznaje i stosuje w wypowiedziach w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, bezbłędnie określa formę odmiennych części mowy, w tym poprawnie rozpoznaje i odmienia rzeczowniki (własne, pospolite, konkretne, abstrakcyjne), stosuje formy różnych czasów i trybów czasownika, typy liczebnika, zaimki, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), zastępuje rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki i liczebniki odpowiednimi zaimkami, poprawnie stosuje krótsze i dłuższe formy zaimków, wykorzystuje wiedzę o obocznościach w odmianie wyrazów do pisowni poprawnej pod względem ortograficznym,
- fonetyki – biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów.

Na ocenę bardzo dobrą semestralną i końcoworoczną uczeń musi opanować powyższe wymagania w stopniu pozwalającym na uzyskiwanie częściowych ocen bardzo dobrych ze sprawdzianów (90% i więcej) i innych form sprawdzania umiejętności. Na ocenę dobrą – w większej części (około 75%).

Ocena celująca:

Jeśli uczeń posiada wiedzę i umiejętności spełniające w całości wymagania z piątej klasy szkoły podstawowej, co jest udokumentowane częściowymi ocenami celującymi ze sprawdzianów, oraz samodzielnie i twórczo rozwija swoje uzdolnienia, np. poprzez udział w

konkursach i projektach przedmiotowych, uzyskuje z przedmiotu ocenę celującą semestralną lub roczną (jeśli zaprezentuje indywidualny pokaz wiedzy i umiejętności w Tygodniu Nauki).

Ocenianiu kształtującemu (ocenie na podstawie sformułowanej informacji zwrotnej) podlegają bieżące wypowiedzi ustne, nowe treści i umiejętności gramatyczne (odmiana rzeczownika, odmiana czasownika), prace pisemne: list oficjalny.

SEMESTR II

Ocena dostateczna - wymagania podstawowe:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

Uczeń słucha innych ze zrozumieniem, uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada, wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkuzdaniowej wypowiedzi, rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszonej historii, formułuje pytania.

CZYTANIE

Uczeń identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w omawianych w klasie tekstach literackich oraz sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia, rozpoznaje dosłowne intencje nadawcy, przytacza informacje z odpowiednich fragmentów przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost, określa temat i główną myśl tekstu, zwłaszcza na poziomie dosłownym, czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, poprawnie akcentuje i artykułuje większość wyrazów, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów, w prostych tekstach oddziela fakty od opinii, wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami, rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu, wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, potrafi wybrać odpowiednie informacje ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika poprawnej polszczyzny, encyklopedii, czasopisma, stron internetowych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

Uczeń nazywa swoje reakcje czytelnicze, nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich: *apostrofa, powtórzenia, zdrobnienie, uosobienie, ożywienie, podmiot liryczny, (także zbiorowy), wyraz dźwiękonaśladowczy*, z niewielką pomocą nauczyciela odróżnia autora, adresata i bohatera wiersza, dostrzega funkcję obrazowania poetyckiego w liryce, dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) i użytkowe, określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: wątek, akcja, fabuła, punkt kulminacyjny, rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego, wskazuje cechy bajki, przypowieści i noweli w utworze, samodzielnie cytuje morał bajki i sens przypowieści, rozpoznaje elementy rytmu: wers, zwrotkę, rym, refren, wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, odczytuje je na poziomie dosłownym, zna pojęcia: *gra aktorska, reżyser, adaptacja, ekranizacja*, a także odmiany filmu, przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, opowiada, streszcza przeczytane teksty, odczytuje sens omawianych utworów na poziomie metaforycznym.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

Uczeń świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej, stosując się do reguł grzecznościowych; używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w typowych sytuacjach dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, formułuje pytania otwarte, udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych, wypowiada się w logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą, filmem itp., wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, zdaje relację z wydarzenia, opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni; krótko, ale w sposób uporządkowany opisuje postać, zwierzę, przedmiot itp., recytuje utwory poetyckie, oddając jego ogólny nastrój i sens, stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych, składa życzenia, tworzy krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry, wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym, dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, z reguły stosuje poprawne związki wyrazowe, posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem).

PISANIE

Uczeń stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, najczęściej stosuje podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące używania przecinka (np. przecinek przy wymienianiu) i dwukropka, myślnika w zapisie dialogu; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, poprawnie zapisuje głoski miękkie,

zna i najczęściej stosuje podstawowe zasady dotyczące pisowni ó–u, rz–ż, ch–h, pisowni nie z rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, liczebnikami i czasownikami, cząstki -by z czasownikami, potrafi wymienić najważniejsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych, odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą, zna i stosuje podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego, wywiadu, ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji, przepisu kulinarnego, notatki, streszczenia, zapisuje, uwzględniając większość niezbędnych elementów, krótki list oficjalny, kilkudzaniowy wywiad, plan ramowy i (z pomocą nauczyciela) szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, kartkę z dziennika i pamiętnika, notatkę (np. w tabeli) i proste krótkie streszczenie, układa opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń, wprowadza podstawowe elementy opisu świata przedstawionego, tworzy na ogół poprawny opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni, stosuje co najmniej trzy akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie), na ogół zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, konstruuje i zapisuje kilkudzaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym, używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych, w zależności od adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych, stara się dostrzegać błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawiać, wyszukuje cytaty i zapisuje je w cudzysłowie.

III. Kształcenie językowe

W typowych sytuacjach uczeń stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wykorzystuje zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście, tworzy poprawne związki wyrazowe,
- składni – rozpoznaje i konstruuje zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzi: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych; neutralnych, wskazuje podmiot i orzeczenie, łączy w związki wyrazowe wyrazy w zdaniu, rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika, konstruuje wykres zdania pojedynczego,
- fleksji – wykorzystując wiedzę i umiejętności z I semestru,
- fonetyki – zna alfabet, wyjaśnia różnicę między głoską a literą, dzieli wyrazy na głoski, litery i sylaby, dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, ustne i nosowe, potrafi je nazywać, wykorzystuje wiedzę na temat rozbieżności między mową a pismem do poprawnego zapisywania wyrazów, zna i stosuje podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim, stara się je stosować.

Jeśli uczeń opanuje około połowy tych umiejętności, a większość umiejętności stosuje z pomocą nauczyciela, **otrzymuje ocenę dopuszczającą**. Jeśli uczeń opanuje mniej niż połowę powyższego materiału i nie potrafi zastosować podstawowej wiedzy nawet z pomocą nauczyciela, **otrzymuje ocenę niedostateczną**.

Ocena dobra i bardzo dobra – wymagania rozszerzone: Uczeń opanował wszystkie podstawowe umiejętności, a ponadto:

II. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

Uczeń przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, samodzielnie i krytycznie wybiera różnorodne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie dostosowanej do potrzeb (np. plan, tabela, schemat, kilkuzdaniowa wypowiedź), rozpoznaje nastrój i nazywa intencje nadawcy komunikatu, odczytuje i omawia przerośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich, wyraża spójne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu.

CZYTANIE

Uczeń charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich oraz identyfikuje nadawcę i odbiorcę w sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia, wyjaśnia dosłowne i symboliczne intencje nadawcy, przytacza i wyjaśnia informacje w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi na przykład opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą, oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakty od opinii i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przerośnych, dokonuje selekcji materiału na podstawie faktów i opinii zawartych w tekście, szczegółowo omawia temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przerośnym, czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo, zwracając uwagę na przykład na wyrażane emocje i interpunkcję, głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu; poprawnie akcentuje wyrazy, również te, które w języku polskim akcentuje się nietypowo, ma świadomość konstrukcji wypowiedzi, rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, świadomie posługuje się akapitami w celu oddzielania od siebie poszczególnych zagadnień, płynnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach, wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach oficjalnych, dziennikach i pamiętnikach, odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce, wskazuje i odczytuje przerośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń systematycznie korzysta ze słownika ortograficznego, wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami, świadomie używa słowników wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny w celu wzbogacenia warstwy językowej tekstu.

ALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

Uczeń swobodnie opowiada o swoich reakcjach czytelniczych, nazywa je, uzasadnia; ocenia i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami, odnajduje

w utworze poetyckim apostrofy, powtórzenia, zdrobnienia, uosobienia, ożywienia, obrazy poetyckie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, objaśnia ich funkcję i znaczenie przerośne, rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, nie utożsamiając ich ze sobą, wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego, adresata i bohatera wiersza do interpretacji utworu, szczegółowo omawia obrazy poetyckie w wierszu i ich funkcję w utworze, szczegółowo omawia cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe, objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim, identyfikuje bajkę, przypowieść i nowelę, szczegółowo omawia ich cechy, rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora trzecioosobowego i dostrzega różnice między narracją pierwszo- i trzecioosobową, objaśnia morał bajki na poziomie metaforycznym, samodzielnie odczytuje przesłanie utworu, np. przypowieści, rozumie funkcję: wersu, zwrotki, rymu, refrenu w ukształtowaniu brzmieniowej warstwy tekstu, wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i przerośnym, funkcjonalnie używa w swoich wypowiedziach pojęć z zakresu filmu i radia, m.in. *gra aktorska, reżyser, scenariusz, adaptacja (filmowa, muzyczna, radiowa itd.), ekranizacja, kadr, ujęcie, słuchowisko*; wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych słuchowiska i różne gatunki filmowe, charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do różnych wartości, konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami i doświadczeniami innych bohaterów literackich, samodzielnie odczytuje sens utworów na poziomie dosłownym i przerośnym, rozumie pojęcie *neologizm*, wskazuje neologizmy w tekście, rozumie zasady ich tworzenia.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

Uczeń uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych, świadomie używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnorodnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego, udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym, świadomie dobiera intonację zdaniową, poprawnie stosuje formy czasownika w różnych trybach, w zależności od kontekstu i adresata wypowiedzi, w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje poprawny język, bogate słownictwo oraz frazeologizmy związane z omawianą tematyką, w sposób przemyślany i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując bogate i właściwe tematowi słownictwo oraz słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć, zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści wygłaszanych z pamięci lub recytowanych utworów, interpretuje przerośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania, swobodnie dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe, świadomie wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi, stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów (również akcentowanych nietypowo) i intonowania wypowiedzi, składa pomysłowe życzenia, tworzy precyzyjną wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry, dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka.

PISANIE

Uczeń bezbłędnie stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, systematycznie stosuje poznane reguły interpunkcyjne, stosuje w swoich pracach dwukropek, myślnik, wielokropek, średnik; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów; płynnie stosuje poznane reguły ortograficzne, zna i stosuje wyjątki od nich, bezbłędnie odróżnia nazwy własne od pospolitych i bezbłędnie stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą, pisze bezbłędnie pod względem kompozycyjnym i treściowym list oficjalny, wywiad, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę biograficzną, streszczenie, zapisuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy, list oficjalny, wywiad, plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę biograficzną (w różnych formach) i streszczenie, dba o ciekawą formę swojego tekstu i/lub rzetelność zawartych w nim danych, układa szczegółowe/pomysłowe, wyczerpujące, poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, list z perspektywy bohatera, list oficjalny, dziennik i pamiętnik, streszcza przeczytane utwory literackie, zachowując porządek chronologiczny i uwzględniając hierarchię wydarzeń, świadomie wprowadza dialog do opowiadania jako element rozbudowanej kompozycji, wprowadza inne formy wypowiedzi, np. opisu, charakterystyki bezpośredniej, świadomie stara się różnicować język bohaterów i narratora, w wypowiedziach pisemnych konsekwentnie stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie), zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, dba, aby zapis jego wypowiedzi ułatwiał odbiorcy jej czytanie, tworzy szczegółowy, dobrze skomponowany opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując właściwe danej dziedzinie sztuki nazewnictwo i słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć, uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury, udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym, w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje bogate słownictwo, frazeologizmy związane z omawianą tematyką; jego język jest poprawny, dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, stylistycznym i treściowym, sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie, szczególnie dba o całkowicie wierny zapis cytatu, potrafi płynnie wprowadzić cytat do własnego tekstu.

III. Kształcenie językowe

Uczeń sprawnie stosuje i wykorzystuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie dobiera zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne, przeciwstawne i frazeologizmy, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej
- składni – swobodnie rozpoznaje różne typy zdań pojedynczych (pytające, oznajmujące,

rozkazujące, neutralne, wykrzyknikowe, nierozwinięte, rozwinięte), zdania złożone, równoważniki zdań, wskazuje podmiot i orzeczenie, tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki, dba o poprawne łączenie wyrazów w związki i interpunkcję wypowiedzeń złożonych)

- fleksji – wykorzystując wiedzę i umiejętności z I semestru,
- fonetyki – biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów, stosuje w praktyce wszystkie poznane zasady akcentowania wyrazów.

Na ocenę bardzo dobrą semestralną i końcoworoczną uczeń musi opanować powyższe wymagania w stopniu pozwalającym na uzyskiwanie częściowych ocen bardzo dobrych ze sprawdzianów (90% i więcej) i innych form sprawdzania umiejętności. Na ocenę dobrą – w większej części (około 75%).

Ocena celująca:

Jeśli uczeń posiada wiedzę i umiejętności spełniające w całości wymagania z piątej klasy szkoły podstawowej, co jest udokumentowane częściowymi ocenami celującymi ze sprawdzianów, oraz samodzielnie i twórczo rozwija swoje uzdolnienia, np. poprzez udział w konkursach i projektach przedmiotowych, uzyskuje z przedmiotu ocenę celującą semestralną lub roczną (jeśli zaprezentuje indywidualny pokaz wiedzy i umiejętności w Tygodniu Nauki).

Ocenianiu kształtującemu (ocenie na podstawie sformułowanej informacji zwrotnej) podlegają bieżące wypowiedzi ustne, nowe treści i umiejętności gramatyczne (elementy składni – równoważnik zdania, zdanie pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zdanie złożone), prace pisemne: streszczenie.

Powyższe wymagania są zgodne są z Rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U z 2024 r. poz. 996).